

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan pdf).

Viite:

Maijala, V. & Koivisto, J.-M. 2020. Monitoimijuusosaaminen opetussuunnitelmien ilmentämänä sosiaali- ja terveysalalla. Teoksessa: M. Salminen-Tuomaala, J. Hallila, S. Saarikoski & T. Tapio (toim.) Tietoa, taitoa ja teknologiaa - kehittämispolkuja sosiaali- ja terveysalalla. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 157, 209 - 226. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020092575810>

MONITOIMIJUUSOSAAMINEN OPETUSSUUNNITELMIEN ILMENTÄMÄNÄ SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA

Virpi Maijala, TtT, lehtori
SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Jaana-Maija Koivisto, FT, tutkijayliopettaja
HAMK Smart-tutkimusyksikkö

1 JOHDANTO

Sosiaali- ja terveydenhuollon (sote) ammattilaisten osaaminen on jatkuvassa muutoksessa. Tähän vaikuttavat väestön muutuneiden terveystarpeiden lisäksi sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamistarpeet. Uudistamistarpeet liittyvät sähköisten palvelujen kehittämiseen, palvelujen parempaan yhteensovittamiseen, saatavuuteen ja kustannusten kasvun hallintaan (Tutkintoon johtavan koulutuksen kehittäminen 2019). Nämä toimintaympäristöstä nousevat palvelujen uudistumistarpeet heijastuvat sote-ammattilaisten osaamistarpeisiin siten, että eri sote-ammattiryhmiltä vaaditaan vahvan ammattialakohtaisen substanssiosaamisen lisäksi generistä asiakastyöosaamista, palveluiden kehittämisoosaamista sekä työntekijyyden ja yhteistoiminnan muutososaamista.

Vaikka sote-alan ammattilaisten osaamisen uudistamistarpeet ovat olleet esillä ja useat tutkimukset puoltavat osaamisen uudistamista, niin siitä huolimatta osaamisen kehittäminen on keskittynyt yksilöihin ja yksittäisten ammattiryhmien osaamiseen. Jatkossa osaamisen uudistamista tulee tehdä painokkaammin

osaavan työyhteisön suuntaan. Näin voidaan muuttaa toimintakulttuuria osaamista arvostavaan, yhteistä päämäärää tavoittelevaan kollegiaaliseen suuntaan. (Kangasniemi ym. 2018.)

Tässä artikkelissa tarkoituksena on kuvata sitä, miten sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintojen opetussuunnitelmat ilmentävät monitoimijuusosaamista ja sen kehittymistä sairaanhoitajan, terveydenhoitajan, sosionomin, fysioterapeutin ja geronomin tutkinto-ohjelmissa. Artikkelin kuuluu osaksi valtakunnallista SotePeda 24/7 -hanketta, jonka yhtenä kehittämisen kohteena on määritellä monitoimijuuteen liittyvää osaamista ja kehittää opetus- ja oppimismenetelmiä eri tutkinto-ohjelmiin sovellettaviksi.

2 MONITOIMIJUUSOSAAMINEN SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA

Terveysalan ammattilaisilta edellytetään monialaista ja monitieteistä osaamista. Tämä osaamisvaatimus on hyvin tunnistettu aikaisemmin esimerkiksi eri sairauksien hoitoon tai lääkehoitoon liittyen (Brulhart & Wermeille 2011; Grand, Caspar & Macdonald 2011). Tällä hetkellä ajankohtaista on monialaisen ja monitieteisen osaamisen vahvistaminen sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisten palveluiden kehittämisessä (Ahonen, Kinnunen & Saranto 2020; Lehtoaro, Juujärvi & Sinervo 2019). Eri yhteiskuntasektoreiden välisen monitoimijaisen kehittämistyön vahvistaminen on keskiössä monissa kansallisissa, alueellisissa sekä paikallisissa strategioissa ja toimintaohjelmissa (Laurila 2020). Monitoimijuudella tarkoitetaan tässä artikkelissa julkisen, yksityisen, kolmannen sektorin sekä kansalaisten yhteistä toimintaa. Sen erottaa monialaisuus -käsitteestä se, että monitoimijuudessa edustettuina ovat ammattialojen lisäksi kolmas sektori ja kansalaiset (Nieminen ym. 2019).

Ammattikorkeakoulujen opettajat näkevät monialaisen opetuksen tärkeänä. Kiinnostavaa kuitenkin on, että opettajat kokevat riittäväksi osaamisen tasoksi sen, että opiskelija ymmärtää monialaisuuden merkityksen opinnoissaan (Ahonen ym. 2020). Nykypäivän digitalisoituvassa työelämässä tarvitaan kuitenkin monipuolista osaamista, joka liittyy yhteistyöhön eri ammattiryhmien kanssa. Eriytyisen tärkeää on osata tunnistaa sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen liittyvät toimijat, jotta yhteistyö on aidosti monialaista ja jotta resurssit kohdistetaan asiakkaiden tarpeiden kannalta keskeisiin palveluihin (Laurila 2020). Ammattilaisten rinnalla nykypäivänä kehittämistyöhön osallistuu myös loppukäyttäjä eli kansalainen. Laaja-alaisesti katsottuna kehittämiseen vaikuttavia toimijoita ovat *'kaikki yksilöt, ryhmät ja organisaatiot, jotka ohjaavat, suunnittelevat, rahoittavat, järjestävät, tuottavat ja käyttävät ihmisten hyvinvointia edistäviä palveluja'* (Laurila 2020).

Osataksaan toimia monitoimijaisessa yhteistyössä eri ammattiryhmien ja kansalaisten kanssa opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus vahvistaa monitoimijuusosaamistaan ammattikorkeakoulutuksen aikana. Tällä osaamisella tarkoitetaan sitä, että työskennellessään monitoimijaisesti ammattilainen huolehtii omalta osaltaan siitä, että kaikkien osapuolten tieto, valta ja osallisuus toteutuvat tasavertaisina (Nieminen ym. 2019). Eriytyisesti aikaisemmin monialaiseen työskentelyyn liittyi erilaisia yhteistyötä estäviä tekijöitä, kuten erilaiset käsitykset yhteistyöstä, osallistujien erilaiset taidot työskennellä yhteistyössä sekä lääketieteen edustajien hallitsevuus yhteistyötilanteissa (Atwal & Caldwell 2006).

Nykypäivänä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten tulee ymmärtää asiantuntijuuden erilaisia muotoja sekä osata hyödyntää omaa substanssiomaamistaan monitoimijaisessa yhteistyössä. Sote-alan ammattilaisten substanssiosaamista tarvitaan esimerkiksi kehitettäessä uusia digitaalisuutta ja virtuaalitodellisuutta

hyödyntäviä menetelmiä, kuten hyötypelejä potilaiden hoitoon, kuntoutukseen tai terveyden edistämiseen. Toisaalta sote-alan osaajilta edellytetään osaamista toimia yhdessä pelisuunnittelijoiden, ohjelmoijien, käyttöliittymäsuunnittelijoiden sekä 3D-artistien kanssa samalla tuoden esiin omaa asiantuntijuuttaan. (Koivisto ym. 2018.) Yksi keskeinen osaamisalue onkin myös digitaalisten työkalujen, menetelmien ja alustojen hyödyntäminen monitoimijaisessa yhteistyössä. Kun esimerkiksi halutaan osallistaa nuoria heille kehitettävien palvelujen ideoinnissa, ammattilaisten tulee käyttää nuorille luontevia alustoja. Sellaisia ovat esimerkiksi YouTube, TikTok, Twitchtv ja Discord. Sosiaalinen media antaa nuorille oman tilan, jossa he saavat äänensä kuuluviin sekä mahdollisuuden vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Esimerkiksi Discordissa käyttäjä pääsee itse luomaan chat-tilan, jossa hän voi keskustella yksityisesti muiden sinne kutsuttujen käyttäjien kanssa.

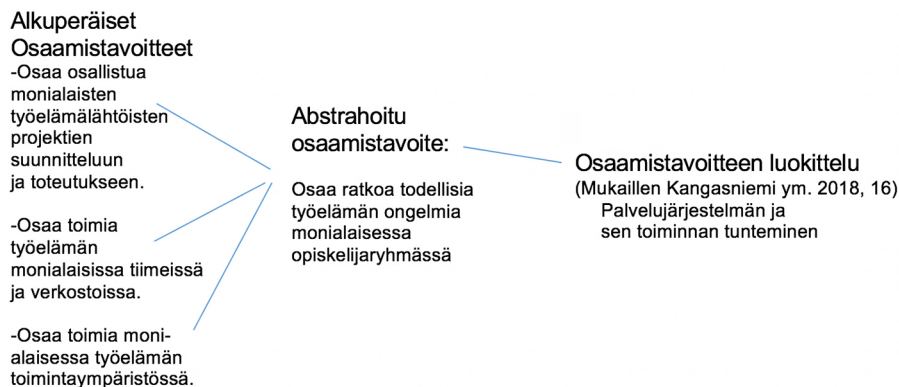
Monitoimijuusosaamisen ja -oppimisen taustalla on monialaisuuden ja moniammatillisuuden määrittely, jossa vähintään kahden tai useamman ammattialan opiskelijat ovat sitoutuneita oppimaan yhdessä, toisiltaan ja toisista (Bainbridge & Wood 2012). Tällöin oppimisessa tavoitellaan sitä, että opiskelijat ymmärtävät erilaisia ammatillisia rooleja ja harjoittelevat vuorovaikutustaitoja. Opiskelijat oppivat myönteisiä asenteita muita ammattialoja kohtaan, joka vähentää kielteisiä ennakkoluuloja muita ammattiryhmiä kohtaan (Oandasan & Reeves 2005). Monitoimijuusosaamista oppii parhaiten silloin, kun opiskelu tapahtuu aidossa yhteistyössä muiden alojen opiskelijoiden, työelämän ja asiakkaiden kanssa. Siksi ammattikorkeakoulussa on mahdollistettava monitoimijainen opiskelu sen eri vaiheissa opiskelua. Tämä koskee niin teoriaopintoja kuin käytännön harjoitteluakin.

3 TUTKIMUSAINEITO JA MENETELMÄT

Tutkimusaineiston muodostaa SotePeda 24/7 -hankkeessa mukana olevien ammattikorkeakoulujen neljä sosiaali- ja terveysalan tutkinnon opetussuunnitelmaa, jotka oli julkaistu ja saatavilla keväällä 2019. Ammattikorkeakoulututkinnoista (AMK) mukana olivat seuraavat: sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, sosionomi, fysioterapeutti ja geronomi. Tutkimusaineistoon valikoituneista opetussuunnitelmista etsittiin tutkimuskysymyksen perusteella vastausta siihen, miten monitoimijuus tai monialaisuus kuvataan sosiaali- ja terveysalan osaamistavoitteissa, opintojaksojen sisällöissä ja opetusmenetelmissä. Lisäksi oltiin kiinnostuneita siitä, miten monitoimijuus ja monialaisuus kehittyvät sosiaali- ja terveysalan 3,5-vuotisen AMK-koulutuksen aikana. Opetussuunnitelmien analysoimisessa sovellettiin deduktiivista eli aikaisempaan teorian tietoon ja käsitteellistämiseen pohjautuvaa sisällönanalyysiä (Graneheima, Lindgren & Lundman 2017). Analyysi eteni siten, että ensin aineisto ryhmiteltiin osaamisalueiden (tiedot, taidot ja asenteet) teoreettisen viitekehyksen mukaisiin kategorioihin.

Sisällönanalyysiprosessi jatkui siten, että kunkin osaamisalueen alle ryhmiteltyä aineistoa lähdettiin peilaamaan Kangasniemen ym. (2018, 16) esittämiin sote-uudistuksessa tarvittavan ammattiosaamisen alueisiin. Näitä alueita ovat asiakaslähtöisyys, palvelujärjestelmän ja sen toiminnan tunteminen, robotiikka ja digitalisaatio, moniammatillinen ja -tieteellinen yhteistyö, ohjaus ja neuvonta, tutkimus- ja kehittämissosaaminen, vaikuttavuus sekä kustannus- ja laatutietoisuus, sekä ammattialakohtainen substanssiosaaminen. Tässä analyysivaiheessa opetussuunnitelmien opintojen sisällöt jätettiin analyysin ulkopuolelle, koska ne eivät tuoneet mitään uutta materiaalia opintojakson tavoitteisiin ja opetusmenetelmiin nähden. Osaamistavoitteiden kuvaukset tiivistettiin tässä vaiheessa siten, että samankaltaiset osaamistavoitteet yhdistettiin ja ne muodostivat kukin aina yhtä asiaa

kuvaavan osaamistavoitteen. Kuviossa 1 on esitetty esimerkki analyysin etenemisestä.

Kuvio 1. Esimerkki analyysin etenemisestä.

4 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

Sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmissa monialaisuus oli usein käytetty käsite, jolla kuvattiin yhteistyön oppimista eri ammattiryhmien sekä asiakkaiden ja heidän läheistensä kesken. Monitoimijuus ilmeni käsitteenä muutaman kerran, mutta se ei sisällöllisesti juurikaan eronnut monialaisuuden käsitteen saamasta sisällöstä. Lisäksi yleisesti havaittiin, että monialaisuuden opinnot painottuivat opintojen ensimmäisen (perusopintojen) ja viimeisen kolmannen vuoden ja syventävän vaiheen opintoihin. Sitä vastoin toisena vuotena (ammattiopinnot) monialaisuus tai monitoimijuus ei juurikaan esiintynyt opetussuunnitelmissa tavoitteina, sisältöinä tai opetus- ja oppimismenetelminä.

4.1 Asiakslähtöisyyden tiedollinen ja taidollinen monitoimijuusosaaminen

Tiedollinen monitoimijuusosaaminen ilmeni asiakaslähtöisyyden osalta sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmien ensimmäisen

vuoden osaamistavoitteissa siten, että osaamistavoitteiksi oli määritelty tieto eri säädöksistä, arvoista ja eettisistä periaatteista sekä tieto yksilön ja yhteisön hyvinvoinnista. Tämän tuloksen perusteella asiakaslähtöisyyden tiedollinen monitoimijuusosaaminen keskittyy lainsäädännön, eettisten periaatteiden ja hyvinvointiin liittyviin tekijöihin yksilön ja yhteisön tasolla. Taulukossa 1 on esitetty tulokset asiakaslähtöisyyden tiedollisen ja taidollisen monitoimijuusosaamisen osalta.

Taulukko 1. Asiakaslähtöisyyden tiedollinen ja taidollinen monitoimijuus-osaaminen sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmissa vuosina 2019 - 2021.

Uudistuvassa sosiaali- ja terveyspalveluissa tarvittava ammattilaisten osaaminen (Mukaillen Kangasniemi ym. 2018, 16)	Tiedollisten osaamistavoitteiden kuvaus opetussuunnitelmissa (sairaanhoidtaja, terveydenhoitaja, sosionomi, fysioterapeutti, geronomi)	Lukuvuosi	Opetus- ja oppimismenetelmät
Asiakaslähtöisyys <ul style="list-style-type: none"> • Asiakkaan ja potilaan ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutuminen • Valinnanvapaus • Asiakkaan tarpeiden tunnistaminen • Asiakkaan osallisuus ja vaikutusmahdollisuuksien edistäminen 	Tietää keskeiset säädökset, arvot ja eettiset periaatteet sosiaali- ja terveydenhuollossa	1. vuosi	Verkkooppiminen, lähiopetus tiimioppiminen
	Tietää hyvinvoinnin osatekijöitä yksilö- ja yhteisötasolla	1. vuosi	Luennot, asiakas-case-työskentely monialaisissa ryhmissä
	Taidollisten osaamistavoitteiden kuvaus		
	Osaa kuvata hyvinvoinnin osatekijät yksilö- ja yhteisötasolla ja toimia hyvinvointia edistäen	1. vuosi	Kirjallisuus, verkko-opiskelu
	Harjaantuu asiakasvuorovaikutustaidoissa työskentelemään yksilöiden, perheiden ja ryhmien kanssa monialaisia verkostoja hyödyntäen	2. vuosi	Asiakasfoorumiin osallistuminen
	Osaa tunnistaa, millaisia muita kuin oman alan asiantuntijuuksia asiakas tarvitsee hyvinvointinsa tueksi	3. vuosi	Luennot, vierailut, oppimistehtävät
	Osaa kehittää osallistumisen uusia muotoja sekä luovia yhteiskehittämisen tiloja ja menetelmiä	4. vuosi	Monialainen pienryhmäopiskelu, tiimioppiminen

Asiakslähtöisyyden osaamisalueiksi uudistuviissa sosiaali- ja terveyspalveluissa on Kangasniemen ym. (2018, 16) mukaan määritelty esimerkiksi asiakkaan ja potilaan ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutuminen, valinnanvapaus, asiakkaan tarpeiden tunnistaminen sekä asiakkaan osallisuus ja vaikutusmahdollisuuksien edistäminen. Asiakslähtöisyyteen liittyvän tiedollisen monitoimijuusosaamisen opetus- ja oppimismenetelmiksi opetussuunnitelmissa on kuvattu lähiopetus, luennot, verkko-oppiminen, tiimityöskentely, asiakascase-työskentely, erilaiset oppimistehtävät sekä ryhmässä että itsenäisesti. Opetusmenetelmissä ei selvästi kuvattu opiskelua monialaisissa opiskelijaryhmissä, vaikka monialaisen oppimisen ja tiedon jakamisen eri tieteenalojen välillä on todettu edistävän yhdessä opiskelua eri ammattiin opiskelevien kesken. (Tuomela ym. 2017.)

Asiakslähtöisyyden osalta taidollinen monitoimijuusosaaminen ilmeni ensimmäisen vuoden tavoitteissa osaamisena kuvata yksilö- ja yhteisötasolla hyvinvoinnin osatekijöitä ja toimia hyvinvointia edistäen. Toisen vuoden osaamistavoitteissa asiakslähtöisyys näkyi monitoimijuusosaamisen tavoitteissa siten, että opiskelija osaa tunnistaa, mitä muiden alojen asiantuntijuuksia tai verkostoja asiakas tarvitsee hyvinvointinsa tueksi. Kolmannen vuoden osaamistavoite painottui monitoimijaisten toimintamuotojen kehittämiseen. Asiakslähtöisyyden monitoimijuusosaamisen opetus- ja oppimismenetelmiksi opetussuunnitelmissa kuvattiin luentoja, kirjallisuuden lukemista, oppimistehtäviä, asiakasfoorumiin osallistumista ja opiskelua monialaisissa pienryhmissä (Taulukko 1). Monialaisissa pienryhmissä opiskelu on todettu tehokkaaksi oppimismenetelmäksi, koska siinä harjoitellaan aidosti monialaisia yhteistyötaitoja, vuorovaikutusta ja opitaan arvostamaan sekä omaa että toisten alojen ammattitaitoa (Tuomela ym. 2017).

4.2 Palvelujärjestelmän ja sen toiminnan tunteminen tiedollisena ja taidollisena monitoimijuusosaamisena

Tiedollinen monitoimijuusosaaminen ilmeni palvelujärjestelmän ja sen toiminnan tuntemisen osalta sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmissa ensimmäisen vuoden osaamistavoitteissa tietona muuttuvista toimintaympäristöistä ja oman alan merkityksestä näissä muutoksissa. Toisen vuoden osaamistavoitteissa kuvattiin tietämystä oman ammattialan tehtävistä hyvinvointialan erilaisissa organisaatioissa. Palvelujärjestelmän ja sen toiminnan tuntemiseen liittyvän tiedollisen monitoimijuusosaamisen opetus- ja oppimismenetelmiksi opetussuunnitelmissa oli kuvattu lähiopetus ja verkko-oppiminen. Taulukko 2 kuvaa tulokset palvelujärjestelmän ja sen toiminnan tuntemisen tiedollisen ja taidollisen monitoimijuusosaamisen osalta.

Taulukko 2. Palvelujärjestelmän ja sen toiminnan tuntemisen tiedollinen ja taidollinen monitoimijuuksosaaminen sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmissa (vuosina 2019 - 2020 ja 2020 - 2021).

Uudistuvassa sosiaali- ja terveyspalveluissa tarvittava ammattilaisten osaaminen (Mukaillen Kangasniemi ym. 2018, 16)	Tiedollisten osaamistavoitteiden kuvaus opetussuunnitelmissa (sairaanhoidtaja, terveydenhoitaja, sosionomi, fysioterapeutti, geronomi)	Lukuvuosi	Opetus- ja oppimismenetelmät
Palvelujärjestelmän ja sen toiminnan tunteminen <ul style="list-style-type: none"> • Palvelujärjestelmän rakenne ja toiminta • Taito ohjata asiakas oikean hoidon ja palvelun piiriin • Muuttunut rakenne järjestämis- ja tuottamisvastuista • Toiminnan prosessin ohjaaminen • Yksityisen sektorin rooli palveluntuottajana 	Tietää monialaiset muuttuvat toimintaympäristöt ja oman alan merkityksen niissä	1. vuosi	Lähiopetus, verkkooppiminen
	Tunnistaa oman ammattialan tehtävät ja paikat erilaisissa hyvinvointialan ja rinnakkaisalojen organisaatioissa, joiden toimiala ei kohdistu suoraan omaan ammattialaan	2. vuosi	Luennot, tehtävät
	Taidollisten osaamistavoitteiden kuvaus		
	Osaa kuvata monialaiset muuttuvat toimintaympäristöt ja oman ammattialan merkityksen niissä	1. vuosi	Monialainen pienryhmäopiskelu
	Osaa ratkoa todellisia työelämän ongelmia monialaisessa opiskelijaryhmässä	1. vuosi	Monialainen pienryhmäopiskelu
	Osaa toimia kansainvälisissä toimintaympäristöissä ja hyödyntää kansainvälisiä monialaisia verkostoja	1. vuosi	Kansainvälisyys-viikko
	Osaa toimia monialaisessa ja moniammatillisessa sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaisuudessa ottaen huomioon toimintaympäristön kehitysstrategiat	3. vuosi	Monialainen pienryhmäopiskelu, ohjattu harjoittelu
	Hallitsee palvelukokonaisuuksia ja osaa suunnitella, koordinoida ja johtaa verkostoissa tapahtuvaa työtä ja monialaisten tiimien toimintaa	3. vuosi (syventävä vaihe)	Monialainen pienryhmäopiskelu, ohjattu harjoittelu
	Osaa osallistua palvelujen ja tuotteiden kehittämiseen yhteistyössä eri alojen asiantuntijoiden ja palvelun käyttäjien kanssa	3. vuosi (syventävä vaihe)	Monialainen pienryhmäopiskelu, ohjattu harjoittelu

Uudistuvissa sosiaali- ja terveyspalveluissa palvelujärjestelmään liittyvä tiedollinen osaaminen kattaa Kangasniemen ym. (2018, 16) mukaan tietämyksen palvelujärjestelmän rakenteesta ja toiminnasta sekä mahdollisista muutoksista järjestämis- ja tuottamisvastuissa. Lisäksi tiedollinen osaaminen kattaa yksityisen sektorin roolin palvelujen tuottajana.

Taidollinen monitoimijuusosaaminen ilmeni palvelujärjestelmän ja sen toiminnan tuntemisen osalta ensimmäisen vuoden osaamistavoitteissa siten, että opiskelija osaa kuvata monialaisten toimintaympäristöjen muutosta ja oman ammattialan merkitystä niissä. Lisäksi opiskelija osaa ratkoa monialaisissa opiskelijaryhmissä työelämän aitoja ongelmia. Kansainvälisyys kuvattiin osaamistavoitteissa siten, että sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden tulee osata toimia kansainvälisissä toimintaympäristöissä hyödyntämällä monialaisia verkostoja. Palvelujärjestelmän toiminnan ja sen tuntemuksen osaamistavoitteita ei ilmennyt toisen vuoden opetussuunnitelmien osaamistavoitteiden kuvauksissa lainkaan (Taulukko 2).

Sen sijaan kolmannen vuoden osaamistavoitteissa taidollinen monitoimijuusosaaminen ilmeni esimerkiksi siten, että opiskelija osaa toimia monialaisissa sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaisuuksissa, hallitsee palvelukokonaisuuksia sekä osaa koordinoita ja johtaa monialaisten tiimien toimintaa. Lisäksi osaamistavoitteissa oli kuvattu opiskelijan osuutta osallistumisessa palvelujen kehittämiseen yhteistyössä eri alojen asiantuntijoiden ja palvelujen käyttäjien kanssa. Opetussuunnitelmassa opetus- ja oppimismenetelmiksi oli kuvattu pääasiassa monialaisissa ryhmissä opiskelu ja ohjattu harjoittelu (Taulukko 2). Tulevaisuuden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisessä korostuu asiakaslähtöinen palvelujen kehittäminen ja asiakasosallisuus palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä ja arvioinnissa (Tutkintoon johtavan koulutuksen kehittäminen tukemaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamista 2019). Tämän tutkimuksen perus-

teella sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmat heijastelevat palvelujärjestelmän toiminnan tuntemuksessa ja sen kehittämisessä ennemminkin moniammatillista näkökulmaa. Sen sijaan osaamistavoitteet eivät selkeästi painota asiakasosallisuuteen oppimista.

4.3 Moniammatillinen ja -tieteinen yhteistyö tiedollisena ja taidollisena monitoimijuusosaamisena

Tiedollinen moniammatillisen ja -tieteisen yhteistyön osaaminen ilmeni sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmissa ensimmäisen vuoden osaamistavoitteissa verkostojen merkityksen ymmärtämisenä. Toisen vuoden ammatillisissa opinnoissa monialaisuus ei ilmennyt tiedollisina osaamistavoitteina. Sen sijaan kolmannen vuoden osaamistavoitteissa monialaisuus ja monitieteellinen yhteistyö oli kuvattu sosiaali- ja terveystieteiden monialaisten kehittämisrakenteiden ja -verkostojen ja rahoitusmuotojen tuntemisena. Lisäksi osaamistavoitteisiin oli kuvattu monialainen työskentely vision, tavoitteiden, perusteiden ja näihin liittyvien teoreettisten käsitteiden tuntemuksena. Monialainen tieteellinen yhteistyö ilmeni tulevaisuudentutkimuksen tuottaman kansallisen ja kansainvälisen materiaalin hyödyntämisenä omalla alalla. Taulukkoon 3 on koottu tulokset moniammatillinen ja -tieteinen yhteistyö tiedollisena ja taidollisena monitoimijuusosaamisena.

Taulukko 3. Moniammatillinen ja -tieteinen yhteistyö tiedollisena ja taidollisena monitoimijuus-osaamisena sosiaali- ja terveysalan opetussuunnitelmissa (vuosina 2019 - 2020 ja 2020 - 2021).

Uudistuvassa sosiaali- ja terveyspalveluissa tarvittava ammattilaisten osaaminen (Mukaillen Kangasniemi ym. 2018, 16)	Tiedollisten osaamistavoitteiden kuvaus opetussuunnitelmissa (sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, sosionomi, fysioterapeutti, geronomi)	Lukuvuosi	Opetus- ja oppimismenetelmät
Moniammatillinen ja -tieteinen yhteistyö <ul style="list-style-type: none"> • Asiakaslähtöisyys moniammatillisen työn lähtökohtana ja tavoitteena • Verkostomainen toimintatapa, poikkisektoraalinen työ • Ammattiryhmien osaamisen yhteensovittaminen • Moniammatillisen toiminnan johtaminen, tiedolla johtaminen, osaamisen johtaminen • Toiminnan prosessien ohjaamis- ja palveluohjausosaaminen • Tieteiden välisen osaamisen kehittäminen 	Tuntee sosiaali- ja terveyspalvelujen monialaisia kehittämiskäsitteitä, -verkostoja ja rahoitusmuotoja	1. vuosi	Luennot, tehtävät
	Tuntee monialaisen työskentelyn vision, tavoitteet, perusteet ja siihen liittyvät teoreettiset käsitteet	3. vuosi	Luennot, vierailut, oppimistehtävät
	Hyödyntää tulevaisuudentutkimuksen kansallisten ja kansainvälisten yhteisöjen tuottamaa materiaalia omalla alallaan	3. vuosi	Luennot, vierailut, oppimistehtävät
	Taidollisten osaamistavoitteiden kuvaus		
	Osaa käynnistää, toteuttaa ja arvioida yhteisöllisyyttä ja kansalaisten valtaistumista tukevaa ammatillista toimintaa yhteistyön menetelmiä soveltaen	3. vuosi	Monialainen pienryhmäopiskelu, ohjattu harjoittelu
	Osaa toimia monialaisessa ja moniammatillisessa työryhmässä, tiimissä ja verkostossa hoitotyön asiantuntijana. Osaa johtaa moniammatillista toimintaa.	3. vuosi (syventävä vaihe)	Luento-opetus, verkko-opiskelu, ohjattu harjoittelu
	Osaa yhdistää asiantuntijuuksia ja osaa arvioida ja kuvata oman osaamisen merkitystä. Osaa tuoda rakentavasti oman alansa erityisosaamisen ja asiantuntijuutensa verkostojen, tiimien ja asiakastyön yhteiseen käyttöön.	3. vuosi (syventävä vaihe)	Luento-opetus, verkko-opiskelu, ohjattu harjoittelu
	1) On sisäistänyt monitoimijaisen työn erilaiset ammattitaitoa arvostavat ja kunnioittavat eettiset periaatteet	3. vuosi (syventävä vaihe)	Luento-opetus, verkko-opiskelu, ohjattu harjoittelu

1) = asenteellisia osaamistavoitteita monialaisuuteen liittyen ilmeni opetussuunnitelmissa vain yhden kerran

Moniammatilliseen ja -tieteiseen yhteistyöhön liittyvän tiedollisen monitoimijuusosaamisen opetus- ja oppimismenetelmiksi oli opetussuunnitelmissa kuvattu lähiopetus, verkko-oppiminen, oppimistehtävät sekä yritysvierailut ja -yhteistyö (Taulukko 3). Yksilökeskeisten opetusmenetelmien painottuminen on yllättävää, koska tiedollisen monialaisuuden osaamisen, kuten oman ammatillisen roolin rajojen ymmärtäminen suhteessa muiden ammatillisten roolien rajoihin, on todettu kehittyvän tehokkaammin monialaisissa pienryhmissä opiskeltaessa (Tuomela ym. 2017; Bainbridge & Wood 2012).

Taidolliseen moniammatilliseen ja -tieteiseen yhteistyöhön liittyvät osaamistavoitteet ilmenivät kolmannen vuoden syventävän vaiheen opinnoissa erityisesti monialaisten ryhmien ja toiminnan johtamisena ja kehittämisenä. Toisaalta osaamistavoitteissa ilmeni myös oman asiantuntijuusalan osaamisen käyttö monialaisissa ryhmissä, verkostoissa ja asiakastyössä. Lisäksi esille tuli se, että opiskelija on sisäistänyt monitoimijaisen työn erilaiset ammattitaitoa arvostavat ja kunnioittavat periaatteet. Opetus- ja oppimismenetelmiksi oli kuvattu luento-opetus, verkko-opiskelu ja ohjattu harjoittelu (Taulukko 3). Monialaisen ja -tieteisen yhteistyön osaamisen tulee Kangasniemen ym. (2018, 16) mukaan sisältää tulevaisuuden uudistuvissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa myös monialaisten toimintojen prosessien ohjaamista ja palveluohjausosaamista monialaisen johtamisen ja palveluiden kehittämisen lisäksi.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Monitoimijuuteen pohjautuva palvelujen kehittäminen on tulevaisuudessa yhä tärkeämpää, koska väestön ikääntymisestä ja epäterveellisistä elintavoista johtuvia kroonisia ja palvelujärjestelmää kuormittavia sairauksia on yhä enemmän. Tämä vaatii eri ammattiryhmiltä uudistuvaa osaamista, jotta palvelut vastaavat väestön muuttuviin tarpeisiin. Näyttää siltä, että monitoimijuus-

osaamisen kehittymistä tukevat opinnot painottuvat sosiaali- ja terveysalalla vasta kolmannen vuoden syventäviin opintoihin. Jotta tulevaisuudessa palvelujen monitoimijainen kehittäminen sosiaali- ja terveysalalla olisi sujuvaa, monialaisuuteen liittyvän oppimisen tulee olla läpileikkaavana koko koulutuksen ajan.

Tämän artikkelin kirjoittaminen kuuluu osaksi SotePeda 24/7 -hanketta, ja haluamme kiittää hankkeen ja tämän artikkelin rahoittamisesta opetus- ja kulttuuriministeriötä.

LÄHTEET

Ahonen, O. M., Kinnunen, U.-M., & Saranto, K. 2020. Health and social informatics and service design competences: Teachers' of university of applied sciences view of common competence. [Verkkolehtiartikkeli]. Finnish journal of eHealth and eWelfare 12 (1), 57 - 69. [Viitattu 8.5.2020]. Saatavana: <https://doi.org/10.23996/fjhw.83495>

Atwal, A. & Caldwell, K. 2006. Nurses' perceptions of multidisciplinary team work in acute health-care. [Verkkolehtiartikkeli]. International journal of nursing practice 12(6), 359 - 365. [Viitattu 8.5.2020]. Saatavana: <https://doi.org/10.1111/j.1440-172X.2006.00595.x> Vaatii käyttöoikeuden.

Bainbridge, L. & Wood, V.I. 2012. The power of prepositions: learning with, from and about others in a context of interprofessional education. Journal of interprofessional care 26 (6c), 452 - 458.

Brulhart, M. I. & Wermeille, J. P. 2011. Multidisciplinary medication review: evaluation of a pharmaceutical care model for nursing homes. International journal of clinical pharmacology and therapeutics, 33, 549 - 557.

Grand, J. H., Caspar, S., & Macdonald, S. W. 2011. Clinical features and multidisciplinary approaches to dementia care. [Verkkolehtiartikkeli]. Journal of multidisciplinary healthcare 4, 125 - 147. [Viitattu 8.5.2020]. Saatavana: <https://doi.org/10.2147/JMDH.S17773>

Graneheima, U. H., Lindgrena, B. M. & Lundmana, B. 2017. Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper. *Nurse education today* 56, 29 - 34.

Kangasniemi, M., Hipp, K., Häggman-Laitila, A., Kallio, H., Karki, S., Kinnunen, P., Pietilä, A.-M., Saarnio, R., Viinamäki, L., Voutilainen, A. & Walden, A. 2018. Optimoitu sote-ammattilaisten koulutus- ja osaamis-uudistu. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 39/2018. [Viitattu 3.4.2020]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-545-7>

Koivisto, J.-M., Haavisto, E., Niemi, H., Haho, P., Nylund, S., & Multisilta, J. 2018. Design principles for simulation games for learning clinical reasoning: A design-based research approach. [Verkkolehtiartikkeli]. *Nurse education today* 60, 114 - 120. [Viitattu 8.5.2020]. Saatavana: <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.10.002> Vaatii käyttöoikeuden.

Laurila, M. 2020. Monitoimijuskartta: Analyysityökalu toimijoiden tunnistamiseen sosiaali- ja terveystalvelujen monitoimijaisessa kehittämässä. [Verkkojulkaisu]. Vaasa: Design Centre MUOVA. MUOVA Design Research 1/2020. [Viitattu 14.4.2020]. Saatavana: http://www.muova.fi/en/yhteistyö/julkaisut/laurila_2020_monitoimijuskartta_final_17.1.2020.pdf

Lehtoaro, S., Juujärvi S. & Sinervo, T. 2019. Sähköiset palvelut ja palvelujen integraatio haastavat osaamisen: Sote-ammattilaisten näkemyksiä tulevaisuuden osaamistarpeista. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimuksesta tiiviisti 3/2019. [Viitattu 17.4.2020]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-266-6>

Nieminen, S., Maijala, V., Laurila, M., Ojala, K., Tamminen, P., Tolonen T. & Koivisto, J.-M. 2019. Sanoitetaan monitoimijuuuua: moniammatillisuus, monialaisuus ja monitoimijuuus toimialojen diskurssien pyörteessä. [Blogikirjoitus]. *SotePeda* 24/7. Blogi 17.4.2019. [Viitattu 8.5.2020]. Saatavana: <https://sotepeda247.fi/2019/04/17/sanoitetaan-monitoimijuuuua-moniammatillisuus-monialaisuus-ja-monitoimijuuus-toimialojen-diskurssien-pyorteessa/>

Oandasan, I. & Reevas, S. 2005. Key elements for interprofessional education: Part 1: The learner, the educator, the learning context. *Journal of interprofessional care Suppl.* 1, 21 - 38.

Tuomela, K., Heikkilä, K., Haapanen, H., Kortekangas-Savolainen, O. & Salminen, L. 2017. Moniammatillinen oppiminen yhteistyöosaamisen edistäjänä terveydenhuollossa. *Hoitotiede* 29 (4), 264 - 275.

Tutkintoon johtavan koulutuksen kehittäminen tukemaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamista. 6.6.2019. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Julkaisuja 2019:24. [Viitattu 3.4.2020]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263--650-8>